

Uppgift 1

ETT BREV FRÅN EN STUDENT PÅ 1600-TALET

FÖRESTÄLL dig att du har färdats tillbaka i tiden, till 1600-talet. Du har rest till en annan stad för att studera. Tåg och telefoner har ännu inte uppfunnits, och naturligtvis inte heller flygplan eller webben. Om du har ärende till din familj eller dina vänner, ska du skriva ett brev som en kurir som rider på häst transporterar fram på några dagar. Om du skriver ett meddelande till någon som bor i samma stad, för en springpojke fram meddelandet mot en liten slant.

STUDERA brevet som skrivits på latin på 1600-talet och dess översatta sammanfattning. Hittar du följande ord i brevet? Fundera på vad de skulle kunna betyda och kombinera orden med de rätta orden på svenska.

*Kombinera
de rätta
orden*

frater	slut
nullas	mor
grammatica	tid
mater	år
finem	grammatik
tempus	bror
anno	skriva
scribere	ingenting

Ta en fjäder- eller bläckpenna och skriv ett brev till en släkting eller bekant med din egen stil! Studera den svenska sammanfattningen av brevet. Vad ska ett brev innehålla utöver dina tankar och nyheter om senaste som hänt i ditt liv? Skaffa gärna ett frimärke och posta brevet.

TIPS:
Du kan använda språk som du kan eller Google-översättare.

Uppgift 2

FRITID OCH FICKPENGAR

Hur tillbringade en ung studerande pojke sin fritid på 1600-talet? Det fanns inga köpcenter, gym, nöjesparker eller fritidsaktiviteter som i dag. Om man ville spela, fick man lov att spela brädspel eller kort eller kasta tärning.

SPELA spel som var populära på 1600-talet. Du hittar spelinstruktionerna i kistan. Du kan också spela vilket kortspel som helst som är bekant för dig.

- Brädspelet räven och gässen
- Kortspelet Kometen
- Tärningspelet Hazard

LÄKEMEDELS- OCH KRYDDVÄXTER

I dag kan vi gå till läkaren och apoteket om vi blir sjuka. Tandläkarens yrke fanns inte före 1800-talets slut. Behandlingen av sjukdomar var fortfarande mycket primitiv på 1600-talet. Många insjuknade i smittkoppor, och det var vanligt med olika mag- och matsmältningsbesvär, till exempel diarré. Elias Tillandz var professor i medicin i Finland på 1600-talet. Han odlade en trädgård, skrev en omfattande växtguide, tillverkade läkemedel av växter och berättade om dem för sina studerande. Även kryddväxter som används i mat har hälsoeffekter.

STUDERA läkemedelsväxterna genom att lukta på påsarna och flaskorna. Vilka tankar väcker dofterna hos dig? Försök gissa vilka örter som finns i extraktionerna i flaskorna och vilka kryddväxter som finns i påsarna. Mot vilka besvär användes de?

TIPS: Du kan läsa om örter och läkemedelsväxters hälsoeffekter till exempel här (på finska): <https://www.omavarainen.fi/l/puutarhanihanatyrtit/>

! **OBS!** Var försiktig om du har doftöverkänslighet.

STUDENTEN RESER

1600-talet var en tid av erövringar och tillväxt för riket Sverige-Finland. Kungarna Gustav Vasa och Gustav II Adolf skapade ett nytt rike kring Östersjön. Man ritade många vackra och detaljerade kartor över riket. På den här tiden var det svårt och farligt att resa längs landsvägarna, och kartor var nödvändiga hjälpmedel för resenärerna. Det räckte dock inte endast med en karta, för det behövdes också en kompass för att hitta fram.

På 1600-talet tog resor lång tid, och de var beroende av väderleken. En hästdragen vagn kunde färdas cirka 40 kilometer per dag. Båtar seglade i genomsnitt fyra gånger snabbare, cirka 160 kilometer per dag. En del av resan gick man alltid till fots.

A **STUDERA** den historiska kartan med förstoringsglasat. Vilka bekanta orter hittar ni på kartan? Låter städernas namn bekanta för er? Vilka städer som också finns i dag hittar ni på kartan? En del städer har fått andra namn – vilka? Använd jordgloben eller Google Maps på webben som hjälp.

B **LETA** reda på städerna Stockholm, Åbo och Dorpat på kartan. Mät med linjalen hur många dagar det behövdes för att resa från Stockholm till Åbo. Mät först hur många millimeter avståndet mellan de här två städerna är och räkna sedan om resultatet till kilometer. Mät också hur länge det tog att resa från Dorpat till Åbo. Hur länge tar den här resan med båt och bil i dag?

TIPS: På 1600-talet mättes långa avstånd i riket Sverige-Finland inte i kilometer utan i mil. En mil var cirka 10 km. På kartan i kistan motsvarar 5 millimeter två mil (20 km).

Uppgift 5

STUDENTENS KLÄDER OCH HUSHÅLL

FÖRESTÄLL dig att det inte finns några klädbutiker. Kläderna tillverkas själv eller så låter man en skräddare sy dem av tyger som säljs i diversehandeln. Som fiber i tygerna användes inhemska växter, till exempel lin, och ull från får. Studeranden hade inte mycket kläder i sin resekista. Han använde oftast en underskjorta av linne, knäbyxor och jacka av ylletyg. Som ytterplagg bar han en kappa av ylletyg. På huvudet hade studerandena vanligen basker. Professorer och andra tjänstemän använde hatt. På 1600-talet var löskragar av spets högsta mode.

PRÖVA på en lämplig huvudbonad eller krage eller något annat plagg. Vilken huvudbonad och krage skulle du kombinera? Be att en kompis tar en bild på dig. Välj en fiktiv person åt dig från 1600-talets Åbo. Hitta på en figur. Du kan använda namnen nedan som hjälp eller en version av ditt eget namn.

- *studenten Gabriel Tammelander**
- *studentens syster Kristina Eriksdotter*
- *bror Johannes Tammelander*
- *mor Lovisa Johansdotter Petrelius*
- *professor Daniel Achrelius*
- *pigan Maria Olofsdotter*

TIPS:

Modellbrevet i kistan skrevs av Carl Gyldenstolpe. Läs om honom och hans familj. Ni hittar texten i kistan!

**Släktnamn blev obligatoriska i Finland först år 1920. Tidigare var det vanligt att personer som studerat vid akademien, adliga och soldater hade efternamn.*

BILDER: VETENSKAPSMUSEET LÅGAN OM INGET ANNAT ANGES.

Uppgift 6

ALBUM AMICORUM

När en student på 1600-talet reste utomlands för att studera hade han ofta en Album Amicorum, dvs. en vänbok, i bagaget. I boken samlade han underteckningar, tankar eller verser av intressanta människor och nya vänner som han mötte under sin färd. Vänböckerna var också vackert illustrerade. Album amicorum var alltså på ett sätt 1600-talets sociala medium!

SKRIV avslutningsvis era namn i vänboken. **Skriv** också hälsningar till nästa grupp. Ni kan också rita era hälsningar i boken.